

บทที่ 6

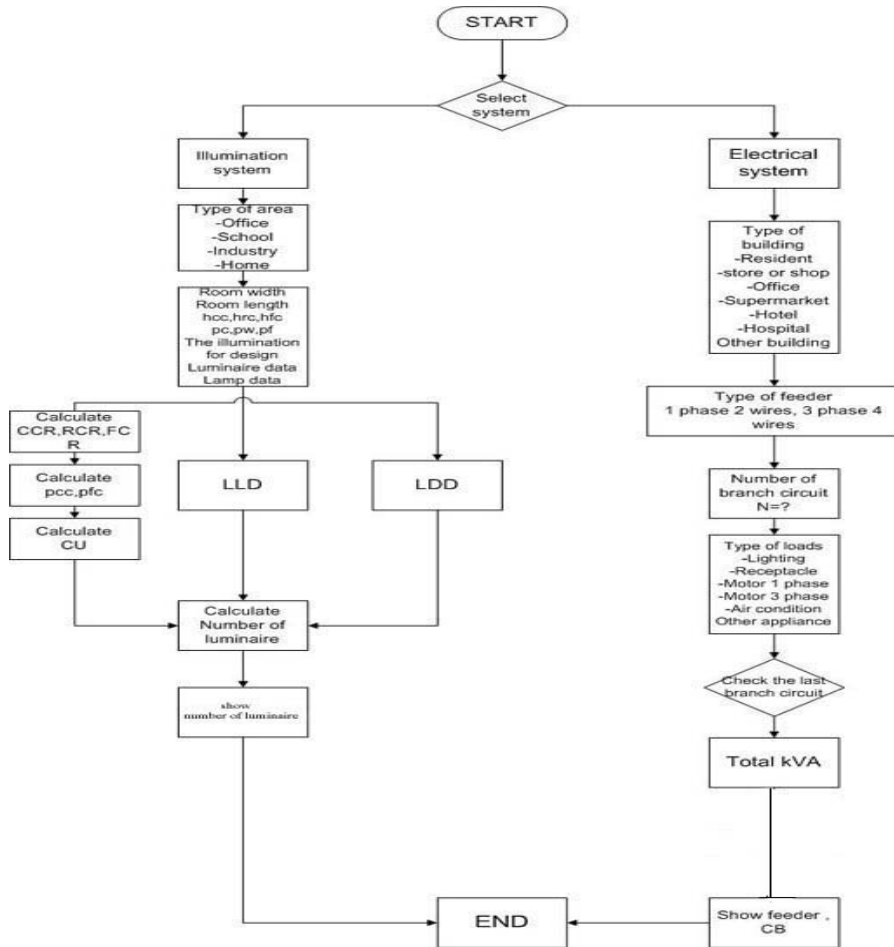
EEIS : ระบบผู้เชี่ยวชาญเพื่อช่วยในการออกแบบระบบไฟฟ้าและแสงสว่างในอาคาร

EEIS เป็นโปรแกรมที่พัฒนามาจากระบบเปลือกผู้เชี่ยวชาญ "GES" เพื่อใช้ในการออกแบบระบบไฟฟ้าและแสงสว่างในอาคาร ที่ใช้งานบนคอมพิวเตอร์ที่เป็นระบบปฏิบัติการลินุกซ์โดยใช้โปรแกรมภาษา LISP ในการพัฒนาโปรแกรม ในส่วนของโปรแกรมได้แบ่งการออกแบบระบบเป็น 2 ส่วนคือ ระบบไฟฟ้าและระบบแสงสว่าง โดยในส่วนของระบบไฟฟ้านั้น ระบบที่พัฒนาขึ้นสามารถแสดงผลเป็นค่าต่างๆที่จำเป็นในการออกแบบระบบไฟฟ้า เช่น ขนาดสายไฟฟ้า ขนาดเซอร์กิตเบรกเกอร์ หรือว่าขนาดหม้อแปลงไฟฟ้า เป็นต้น ส่วนระบบแสงสว่างระบบจะสามารถคำนวณจำนวนหลอดที่ต้องใช้ต่อพื้นที่ที่ต้องการใช้งาน รวมถึงตำแหน่งการติดตั้ง เป็นต้น

6.1 การออกแบบระบบ

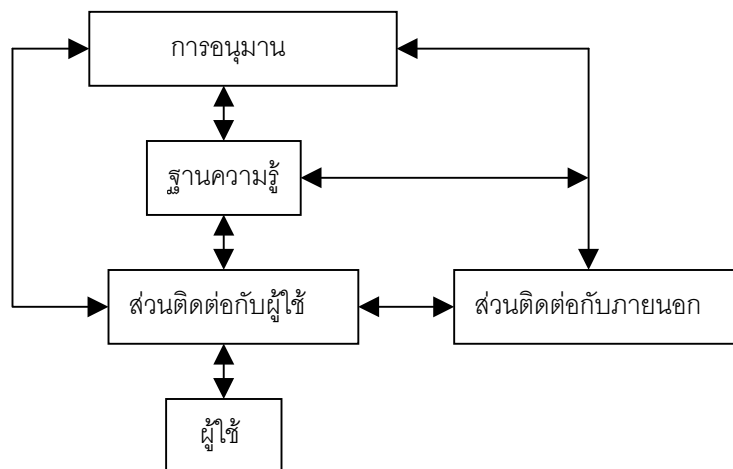
EEIS พัฒนามาจากระบบเปลือกผู้เชี่ยวชาญ "GES" โดยทำการพัฒนา แก้ไขและเพิ่มเติมตัวโปรแกรมเพื่อให้เหมาะสมกับการนำไปประยุกต์ใช้ ซึ่งในที่นี้คือประยุกต์ใช้เพื่อสร้างโปรแกรมการออกแบบระบบไฟฟ้าและแสงสว่างในอาคาร การแก้ไขตัวโปรแกรมเดิมนั้นสิ่งที่ทำการแก้ไขคือ โลกทัศน์ต้อนรับตอนใช้งานและส่วนของการอนุมาน(จากระบบเปลือกผู้เชี่ยวชาญ "GES" ที่สามารถอนุมานได้ทั้ง 3 แบบ แต่ในระบบ EEIS จะให้ใช้เพียงแบบเดียว คือการอนุมานแบบเดินหน้า) ส่วนที่ต้องเพิ่มให้กับระบบเดิม คือ ระบบฐานความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบระบบไฟฟ้าและแสงสว่าง

ส่วนของโปรแกรมการออกแบบระบบไฟฟ้าและแสงสว่างในอาคารที่พัฒนาขึ้นจะทำขึ้นมาให้ผู้ใช้ ใช้งานในลักษณะของเมนู โดยมีแผนผังการทำงาน ดังภาพประกอบ 6-1

ภาพประกอบ 6-1 ขั้นตอนการทำงานของโปรแกรมการออกแบบระบบไฟฟ้าและแสงสว่างในอาคาร

6.2 โครงสร้างของระบบผู้เชี่ยวชาญ “EEIS”

ภาพประกอบ 6-2 โครงสร้างของระบบผู้เชี่ยวชาญ “EEIS”

จากโครงสร้างดังกล่าวจะเห็นว่าในส่วนติดต่อกับผู้ใช้เป็นส่วนที่ติดต่อกับผู้ใช้โดยตรง ซึ่งในส่วนนี้มีความสำคัญมาก จึงจำเป็นต้องมีการออกแบบให้ผู้ใช้สามารถใช้งานและเข้าถึงระบบได้สะดวกที่สุด โดยระบบผู้เชี่ยวชาญที่พัฒนาขึ้นเพื่อช่วยในการออกแบบระบบไฟฟ้าและแสงสว่างนี้ จะสร้างส่วนติดต่อกับผู้ใช้ในลักษณะเมนู (menu) เพื่อให้ผู้ใช้สามารถใช้งานได้อย่างสะดวกมากขึ้น โดยผู้ใช้ทำการเพียงแค่ป้อนค่าตัวเลขที่ระบบต้องการ

ซึ่งเมื่อพิจารณาในโครงสร้างของระบบผู้เชี่ยวชาญที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งได้นำมาเป็นหลักในการพัฒนาการออกแบบระบบไฟฟ้าและแสงสว่าง โดยในแต่ละส่วนที่ทำการออกแบบนั้นจะทำให้ระบบมีประสิทธิภาพในการทำงานและเป็นระบบที่สมบูรณ์มากขึ้น ซึ่งสามารถอธิบายในแต่ละส่วนได้ดังนี้

6.2.1 ส่วนติดต่อกับผู้ใช้

ส่วนติดต่อกับผู้ใช้เป็นส่วนที่ระบบติดต่อกับผู้ใช้โดยตรง โดยระบบมีการตั้งคำถามเพื่อให้ผู้ใช้ตอบคำถามเหล่านั้น ซึ่งระบบอาจจะให้ผู้ใช้เลือกคำตอบจากตัวเลือกที่แสดงออกมาให้เห็น จากนั้นระบบจะทำการเก็บความรู้ที่ได้จากคำตอบที่ได้จากผู้ใช้เพื่อนำเข้าสู่กระบวนการอนุมานความรู้ ซึ่งนำไปใช้แก้ปัญหาต่อไป ระบบที่นั่นควรเป็นวิธีที่ทำให้ผู้ใช้เกิดความสะดวกในการใช้มากที่สุด ในส่วนการติดต่อกับผู้ใช้นั้น สามารถจำแนกได้คือ วิธีการโต้ตอบระหว่างผู้ใช้กับระบบ และการเก็บความรู้จากคำตอบของผู้ใช้

วิธีการโต้ตอบระหว่างผู้ใช้กับระบบ

ในงานวิจัยนี้ ได้ทำการสร้างการโต้ตอบระหว่างผู้ใช้กับระบบในรูปแบบของเมนู โดยตัวอย่างส่วนของโปรแกรมมีลักษณะดังนี้

```
(defun a3()
  (format t "~%
            $$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$
            $$          ELECTRICAL SYSTEMS          $$
            $$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$
            $$      1. Design Electrical systems      $$
            $$      2. Help                           $$
            $$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$")
  (format t "~%")
  (format t "~% q-Quit from EEIS ")
  (format t "~%")
  (setq ele_sys(check-word-error " ENTER MENU: " '(1 2 q)))
```

```
(
cond
(
(equal ele_sys '1) (setq x3 'Design)
(format t "~& You are select menu:~a ELECTRICAL SYSTEMS" x3)
)
(
(equal ele_sys '2) (setq x4 'Help)
(format t "~& You are select menu:~a " x4)
)
)
(setq ans(list 'ele_sys ele_sys))
(setq *binding-stream*(cons(cons ans(car *binding-stream*))(cdr
*binding-stream*)))
(fn_set_variable_match(reverse(first *binding-stream*)))
)
```

จากตัวอย่างโปรแกรมที่ยกตัวอย่างมานี้ ถ้าผู้ใช้ทำการเลือกเมนูที่ 1 โดยทำการป้อนค่าคือเลข 1 ระบบจะเข้าสู่เมนูของการออกแบบระบบไฟฟ้า แต่ถ้าหากผู้ใช้ทำการเลือกเมนูที่ 2 ระบบจะแสดงเมนูช่วยเหลือ(help) ซึ่งเป็น Text file ซึ่งจะเป็นส่วนที่อธิบายแนวทางการออกแบบระบบไฟฟ้า คำนิยามต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบ

การเก็บความรู้จากคำตอบของผู้ใช้

ความรู้ที่ระบบสามารถนำไปใช้เพื่อการอนุมาน มีรูปแบบดังนี้

((type-of-object object) Attribute Comparator (Type-of -value Value))

โดยที่

Type-of-object	คือ Argument ที่กล่าวถึงชนิดของสิ่งที่อธิบาย
Object	คือ Argument ที่เป็นสิ่งที่อธิบาย
Attribute	คือ Argument ที่อธิบายถึงสิ่งที่สนใจ
Comparator	คือ Argument ที่เปรียบเทียบค่าระหว่าง Object กับ Value
Type-of -value	คือ Argument ที่กล่าวถึงชนิดของ Value
Value	คือ Argument ที่ค่าของสิ่งที่อธิบาย

ซึ่งจากตัวอย่างโปรแกรมข้างต้น พบว่า

- ถ้าผู้ใช้เลือกเมนูที่ 1 คือ Design Electrical systems จะทำให้ระบบได้รับความรู้ใหม่หรือความจริงอันใหม่ขึ้น คือ ((select_electrical_systems menu)(1)=(atomic true))
- ถ้าผู้ใช้เลือกเมนูที่ 2 คือ Help จะทำให้ระบบได้รับความรู้ใหม่หรือความจริงอันใหม่ขึ้นคือ ((select_electrical_systems menu)(2)=(atomic true)) ซึ่งความรู้ใหม่หรือความจริงอันใหม่นี้ระบบจะทำการเก็บเข้าไปในระบบเพื่อนำไปทำการอนุมานต่อไป

6.2.2 ส่วนที่ติดต่อกับภายนอก

ส่วนนี้เป็นส่วนที่ติดต่อกับภายนอกซึ่งจะทำหน้าที่ในการเรียกโปรแกรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการคำนวณค่าต่างๆ หรือโปรแกรมในการแสดงผลภาพ เข้ามาในระบบ โดยโปรแกรมที่นำเข้ามา นั้น เป็นภาษาเดียวกับภาษาที่ใช้เขียนในระบบ ในที่นี้คือภาษา LISP

โปรแกรมที่ส่วนติดต่อกับภายนอกนำเข้ามาในระบบมี 2 ประเภท คือ

1. โปรแกรมภายใน (Internal Program) ซึ่งเป็นโปรแกรมที่เขียนด้วยภาษา LISP แต่อยู่ภายนอกระบบ การเขียนโปรแกรมลักษณะนี้จะมีข้อดี คือ เวลาในการที่ระบบเรียกโปรแกรมย่อยเหล่านี้จะใช้เวลาค่อนข้างเร็ว ในงานวิจัยนี้จะมีโปรแกรมภายในจำนวนมากซึ่งเป็นโปรแกรมการคำนวณต่างๆ ทั้งการคำนวณหาขนาดสาย ขนาดเซอร์กิตเบรกเกอร์ หรือว่าการคำนวณจำนวนหลอดไฟ เป็นต้น โดยมีตัวอย่างโปรแกรมภายในที่ใช้ในการคำนวณค่าต่างๆ ดังนี้

```
(defun a6()
(format t"~%
$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$
$$           Feeder 1 phase 2 wires           $$
$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$$")
(format t"~%")
(format t"~% Maximum number of branch circuit = 16 circuits")
(format t"~% PRECAUTION! You must not have 3 phase load ")
(format t"~% Enter number of branch circuit(1-16): ")
(setq l_total 0)
(setq branch (read))
(dotimes (count branch)
(setq count (+ count 1)))
(format t"~& CIRCUIT NO.:~a" count)
```

(format t"~% \$

 \$\$ Type of loads \$\$

\$

 \$\$ 1. lighting \$\$

 \$\$ 2. receptacle \$\$

 \$\$ 3. air condition \$\$

 \$\$ 4. shower heater \$\$

 \$\$ 5. motor \$\$

\$")

(format t"~& Enter type of load (1-5):")

(setq load (read))

(

cond

(

(equal load '1) (setq x7 'lighting)

(format t"~& You are select:~a LOAD" x7)

)

(

(equal load '2) (setq x8 'receptacle)

(format t"~& You are select:~a LOAD" x8)

)

(

(equal load '3) (setq x9 'air)

(format t"~& You are select:~a CONDITION LOAD" x9)

)

(

(equal load '4) (setq x10 'shower)

(format t"~& You are select:~a HEATER LOAD" x10)

)

(


```
((and (> l1 42) (<= l1 60))
(setq d_gc '(2x10)))
((and (> l1 60) (<= l1 81))
(setq d_gc '(2x16)))
((and (> l1 81) (<= l1 111))
(setq d_gc '(2x25)))
((and (> l1 111) (<= l1 137))
(setq d_gc '(2x35)))
((and (> l1 137) (<= l1 169))
(setq d_gc '(2x50)))
((and (> l1 169) (<= l1 217))
(setq d_gc '(2x70)))
((and (> l1 217) (<= l1 271))
(setq d_gc '(2x95)))
((and (> l1 271) (<= l1 316))
(setq d_gc '(2x120)))
((and (> l1 316) (<= l1 364))
(setq d_gc '(2x150)))
((and (> l1 364) (<= l1 424))
(setq d_gc '(2x185)))
(setq ans (list 'd_gc d_gc))
(format t "~& size of conductor: ~a sq.mm." d_gc)
(setq l_cb l1)
(if (<= l_cb 3) (setq cb 3)
(if (<= l_cb 5) (setq cb 5)
(if (<= l_cb 10) (setq cb 10)
(if (<= l_cb 15) (setq cb 15)
(if (<= l_cb 20) (setq cb 20)
(if (<= l_cb 30) (setq cb 30)
(if (<= l_cb 40) (setq cb 40)
(if (<= l_cb 50) (setq cb 50)
```

```
(if (<= l_cb 60) (setq cb 60)
(if (<= l_cb 70) (setq cb 70)
(if (<= l_cb 90) (setq cb 90)
(if (<= l_cb 100) (setq cb 100)
(if (<= l_cb 125) (setq cb 125)
(if (<= l_cb 150) (setq cb 150)
(if (<= l_cb 175) (setq cb 175)
(if (<= l_cb 200) (setq cb 200)
(if (<= l_cb 225) (setq cb 225)
(if (<= l_cb 250) (setq cb 250)
(if (<= l_cb 300) (setq cb 300)
(if (<= l_cb 350) (setq cb 350)
(if (<= l_cb 400) (setq cb 400)
(if (<= l_cb 450) (setq cb 450)
(if (<= l_cb 500) (setq cb 500)
(if (<= l_cb 600) (setq cb 600)
(if (<= l_cb 700) (setq cb 700)
(if (<= l_cb 800) (setq cb 800)
(if (<= l_cb 1000) (setq cb 1000)
(if (<= l_cb 1250) (setq cb 1250)
(if (<= l_cb 1400) (setq cb 1400)
(if (<= l_cb 1600) (setq cb 1600)
(if (<= l_cb 1800) (setq cb 1800)
(if (<= l_cb 2000) (setq cb 2000)
(if (<= l_cb 2500) (setq cb 2500)
(if (<= l_cb 2800) (setq cb 2800)
(if (<= l_cb 3000) (setq cb 3000)
(if (<= l_cb 3200) (setq cb 3200))))))))))))))))))))))))))))))))))
(format t "~% size of CB: ~a AT" cb)
(setq l_total (+ l_total l1)))
```

2. โปรแกรมภายนอก (External Program) ซึ่งเป็นโปรแกรมที่เขียนด้วยภาษาอื่นๆ ที่ไม่ใช่ภาษา LISP

ในการนำเอาโปรแกรมภายนอกเข้ามาในระบบ จะใช้คำสั่ง system เช่น

(system "kwrite /bs/industrial.txt") เป็นการเรียกไฟล์ชื่อ industrial ซึ่งเป็น text file หรือ

(system "kview /bs/001.jpg") เป็นการเรียกไฟล์รูปภาพชื่อ 001 เป็นต้น

6.2.3 ฐานความรู้

ในโปรแกรมการออกแบบระบบไฟฟ้าและแสงสว่างภายในอาคารนั้น จะต้องทำการสร้างฐานความรู้ซึ่งอาจได้มาจากผู้เชี่ยวชาญหรือตำราต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบระบบไฟฟ้าและแสงสว่างในอาคาร เพื่อที่จะนำความรู้เหล่านี้เข้าสู่ระบบเพื่อนำไปทำการประมวลผล และทำการอนุมานต่อไป โดยการแสดงความรู้นั้นจะแสดงในรูปของกฎและความจริง (แสดงในภาคผนวก ข) โดยโครงสร้างของความจริงในงานวิจัยนี้ จะมีลักษณะดังนี้

Fact n

((type-of-object object) Attribute Comparator (Type-of -value Value))

โดยที่

Type-of-object	คือ Argument ที่กล่าวถึงชนิดของสิ่งที่อธิบาย
Object	คือ Argument ที่เป็นสิ่งที่อธิบาย
Attribute	คือ Argument ที่อธิบายถึงสิ่งที่สนใจ
Comparator	คือ Argument ที่เปรียบเทียบค่าระหว่าง Object กับ Value
Type-of -value	คือ Argument ที่กล่าวถึงชนิดของ Value
Value	คือ Argument ที่ค่าของสิ่งที่อธิบาย

เช่น fact 1 ((show menu) (picture) = (atomic true))

ส่วนโครงสร้างของกฎในงานวิจัยนี้ จะมีลักษณะดังนี้

Identify n

name_rule

If

(condition 1) (condition 2) (condition N)

Then

(conclusion 1) (conclusion 2) (conclusion M)

End-of-rule

โดยที่ condition N และ conclusion M เป็นรูปแบบ (expression) ที่มีรูปแบบ 2 แบบ คือ

- รูปแบบทั่วไป (Normal Expression) มีรูปแบบไวยากรณ์ดังนี้

((type-of-object object) Attribute Comparator (Type-of-value Value))

- รูปแบบการเรียก action (Action Expression) มีรูปแบบไวยากรณ์ดังนี้

(@ name-action)

เมื่อ name-action คือ ชื่อของ action ซึ่งมีทั้งที่เป็น Internal action และ external action ดังที่กล่าวมาข้างต้นในบทที่ 4

ตัวอย่างกฎ

identify

1

rule1

if

((show menu) (picture) = (atomic true))

then

(@ a1)

((select menu) (electrical systems or illumination systems) = (atomic true))

end-of-rule

identify 2

rule2

if

((select menu) (electrical systems or illumination systems) = (atomic true))

then

(@ a2)

((select menu) ((? num_menu)) = (atomic true))

end-of-rule

จากตัวอย่างกฎที่ยกมา 2 กฎ โดยมีชื่อกฎ คือ 1 และ 2 ตามลำดับ โดยทั้ง 2 กฎ จะมีรูปแบบ ทั้ง 2 แบบที่กล่าวมาข้างต้น คือ มีทั้งรูปแบบทั่วไป เช่น ((select menu) (electrical systems or illumination systems) = (atomic true)) และมีทั้งรูปแบบการเรียก action เช่น (@ a2)

6.2.4 การอนุมาน

ในระบบผู้เชี่ยวชาญที่พัฒนาขึ้นในงานวิจัยนี้ จะใช้การอนุมานแบบเดินหน้าอย่างเดียว โดยในการอนุมานนั้นระบบจะเริ่มทำการอนุมานตั้งแต่กฎที่ 1 จากนั้นก็จะไปสู่กฎอื่นต่อไป โดยหลักการอนุมานกล่าวได้ว่า

“ ถ้าเหตุของกฎเป็นจริง จะทำให้กฎของผลนั้นเป็นจริงด้วย “ โปรแกรมจะทำการอนุมานโดยเริ่มจากฐานข้อมูล ซึ่งจะมีการเรียกฐานข้อมูลเหล่านั้นมาทำการพิจารณาเทียบกับกฎว่ากฎไหนมีเหตุทุกเหตุเป็นจริง จะทำให้ผลของกฎนั้นเป็นจริงด้วย ซึ่งผลจากการอนุมานจะทำให้ได้ความจริงใหม่เก็บในฐานความจริง ซึ่งจะเห็นได้ว่าระบบจะได้ความจริงเพิ่มในฐานความจริงตลอดเวลา สำหรับการเปรียบเทียบหาว่ากฎที่เหตุทุกเหตุเป็นจริงนั้น จะทำโดยการนำเหตุแต่ละตัวของกฎไปเปรียบเทียบกับความจริงว่าตรงกับค่าความจริงหรือไม่ ถ้าตรงแสดงว่าเหตุดังกล่าวเป็นจริงนั่นเอง

เมื่อทำการอนุมานไปเรื่อยๆ แล้วพบไวยากรณ์ของ @ name-action ระบบจะรับรู้ว่าเป็นการเรียกโปรแกรมภายนอก ซึ่งระบบจะทำการประมวลผลโปรแกรมนั้น เมื่อสิ้นสุดการทำงานของโปรแกรมภายนอกแล้วนั้น ระบบก็จะทำการอนุมานต่อไปเรื่อยๆจนสิ้นสุดการทำงาน

ความจริงใหม่ที่เกิดขึ้นในฐานความรู้นั้น ในแต่ละครั้งนั้นอาจจะไม่เท่ากัน ทั้งนี้เนื่องจากการตัดสินใจในการเลือกตัวเลือกของผู้ใช้ เพราะตัวเลือกแต่ละตัวเลือกจะให้ความจริงที่แตกต่างกัน กล่าวโดยสรุปแล้วความจริงที่เกิดขึ้นจะมีอยู่ 3 ประเภท คือ

1. ความจริงเริ่มต้น (Initial Fact) เป็นความจริงที่เราใส่ไว้เริ่มต้นให้กับระบบ (แสดงในภาคผนวก ข) จะไม่เปลี่ยนแปลงเมื่อระบบถูกใช้เพื่อการอนุมานในแต่ละครั้ง
2. ความจริงในขณะนั้น (Real – time Fact) เป็นความจริงที่เกิดจากการเลือกตัวเลือกของผู้ใช้ในขณะใดขณะหนึ่งเพื่อตอบคำถามที่ระบบได้ถามผู้ใช้
3. ความจริงที่เกิดจากการอนุมาน (Inference Fact) เป็นความจริงที่เกิดจากผลของการอนุมาน